

МЕТОДОЛОГІЯ СКЛАДАННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ ЯК ПРОЦЕСУАЛЬНОГО АКТА-ДОКУМЕНТА

METHODOLOGY OF MAKING A JUDGMENT AS A PROCEDURAL ACT-DOCUMENT

Перунова О.М., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Судове рішення – це ключовий інститут цивільного процесуального права. У зв'язку зі змінами в правовій системі та цивільному судочинстві є потреба звернутися до судового рішення та до його процесуальної форми і змісту. Визначено, що ефективність вирішення цивільної справи, законність та обґрунтованість винесеного судового рішення судом у майбутньому ухвали залежить перш за все від певної юридичної техніки, документування, як основних механізмів діловодства роботи суду, що охоплюють всі аспекти судової діяльності, згідно стадійного руху цивільної справи. Доведена певна взаємозалежність у цивільному судочинстві таких понять, як усне викладення інформації у суді, її документальне оформлення та фіксації судового процесу. Ведення, оформлення, розгляд, вирішення судової справи перш за все залежить від суду (судді), який планує розгляд конкретної справи. Планування роботи в судах, на відміну від інших органів державної влади, має свою специфіку, яка пов'язана із процесуальним статусом цього органу. Суддя, приймаючи цивільну справу до розгляду, повинен на майбутнє спланувати її можливий хід та використання певних нормативних актів цивільного процесу, її оформлення та фіксацію. Це і буде відобразити процесуальну форму і зміст цього судового розгляду. При винесенні ухвали суд повинен дотримуватися принципів змагальності і рівноправності сторін. У судовому засіданні суд повинен ухвали винесенням ухвали вислухати усі думки сторін та їх представників. Рішення і ухвали суду першої інстанції мають певну процесуальну форму і зміст, які є визначеними у законі і від яких залежить значення того чи іншого процесуального акта-документа у структурі цивільно – процесуальної форми. Важливість постанов суду першої інстанції може бути реалізовано лише тоді, коли вони зможуть виконати задачі цивільного судочинства, коли вони будуть правомірними, а це, зрештою, залежить від виконання судом усіх вимог, встановлених законом. Основним завданням судового рішення є захист законних прав, свобод і інтересів громадян, встановлення соціальної справедливості. Судове рішення як акт соціальної справедливості сприяє зміцненню етичних засад цивільного судочинства, оскільки справедливе рішення викликає повагу до права, закону і суду як гаранта утвердження законних та справедливих відносин у суспільстві.

Ключові слова: суд, суддя, судове рішення, цивільна справа, процесуальний акт – документ, процесуальна форма і зміст.

Judgment is a key institution of civil procedural law. Due to changes in the legal system and civil proceedings, there is a need to refer to the court decision and its procedural form and content. It is determined that the efficiency of civil proceedings, legality and validity of the court decision in the future depends primarily on certain legal techniques, documentation, as the main mechanisms of court work, covering all aspects of judicial activity, according to the stage movement of civil cases. Some interdependence in civil proceedings of such concepts as oral presentation of information in court, its documentation and recording of the trial has been proved. Conducting, registration, consideration, decision of court case first of all depends on court (judge) which plans consideration of concrete case. The planning of work in the courts, unlike other public authorities, has its own specifics, which is related to the procedural status of this body. When accepting a civil case for consideration, the judge must plan for the future its possible course and the use of certain regulations of the civil process, its design and fixation. This will reflect the procedural form and content of this trial. When making rulings, the court must adhere to the principles of adversarial proceedings and equality of arms. At the court hearing, the court must hear all the opinions of the parties and their representatives before making a decision. Decisions and rulings of the court of first instance have a certain procedural form and content, which are defined in law and on which depends the importance of a procedural act-document in the structure of civil - procedural form. The importance of the rulings of the court of first instance can be realized only when they will be able to perform the tasks of civil proceedings, when they are lawful, and this ultimately depends on the court's compliance with all requirements established by law. The main task of the court decision is to protect the legal rights, freedoms and interests of citizens, the establishment of social justice. Judgment as an act of social justice contributes to strengthening the ethical principles of civil justice, because a fair decision evokes respect for law, law and the court as a guarantor of the establishment of lawful and just relations in society.

Key words: court, judge, court decision, civil case, procedural act - document, procedural form and content.

Розгляд цивільної справи, як правило, закінчується винесенням судового рішення, яким вирішується цивільна справа по суті. Судове рішення – це ключовий інститут цивільного процесуального права. Судове рішення є найважливішим правозастосовним актом судової влади при розгляді та вирішенні цивільних справ, а також найважливішим видом судових рішень. Багатогранність судового рішення дає змогу розглядати його як постанову суду, яка вирішує цивільну справу по суті, і одночасно як правозахисний акт та як процесуальний документ.

Законодавство визначає зміст судового рішення як акта правосуддя, так і процесуального документа. Проте таке умовне поділення судового рішення на акт правосуддя і процесуальний документ, його наявність приводить до непорозуміння. Це різний зміст акта правосуддя і процесуального документа, в якому цей акт виражено.

Звичайно, що оформлення цього процесуального акта-документа вимагає знання та застосування певних правил, що ставляться до форми та змісту судового рішення.

Так, Г.Г. Фазікош у своїй праці вказує на те, що для судового рішення важлива перш за все законність [1, с. 61].

Законність документа означає, що складений процесуальний документ повинен точно відповідати правовим нормам, на основі яких він прийнятий. Процесуальний акт визнається законом, якщо: 1) його прийняття передбачено процесуальним законодавством; 2) він винесений компетентним органом чи особою; 3) постановлений при додержанні умов, зазначених у законі; 4) його постановлення відповідає процесуальній формі, позначено послідовністю винесення процесуальних актів [2, с. 186].

Методологія складання змісту кожного судового рішення визначається трьома факторами: обставинами розглядуваної цивільної справи, правовими вимогами, пред'явленими і до нього, і процесуальною формою, встановленою законом для актів правосуддя. І якщо фактичні дані у кожній справі абсолютно індивідуальні і неповторні, то вимоги закону, юридична форма постійна та незмінна.

Цивільне законодавство зазначає процесуальну форму і зміст судового рішення, а також вимоги, які пред'являються до цього процесуального акта-документа. Додержання процесуальної форми і змісту судового рішення є однією з обов'язкових вимог цивільного –

процесуального законодавства, що забезпечує здійснення правосуддя по кожній цивільній справі.

Тому дуже важливо для майбутніх фахівців у сфері права звертати увагу на складання цього процесуального акта – документа. Методика складання судового рішення залежить від багатьох складових. Перш за все це процесуальна форма та зміст судового рішення, юридична техніка викладення цього процесуального акта – документа, технічні способи і прийоми за допомогою яких викладається цей процесуальний акт-документ.

Складність викладення судового рішення, на нашу думку, полягає в його багатогранності, яка до нього входить, суддя повинен при його складанні мати на увазі як застосування законодавства так його оформлення з дотриманням великої кількості методологічних способів і прийомів. Висновком його викладення повинно бути законне і обґрунтоване судове рішення, яке б задовольнило усіх учасників цивільної справи.

Методологія в узагальненому вигляді – це спосіб пізнання. Методологія – вчення про науковий метод пізнання і створення; його філософська, теоретична основа. Сукупність методів дослідження, що застосовуються в будь-якій в науці відповідно до специфіки об'єкта її пізнання [3, с. 664].

У своїй науковій праці І.І. Онищук розглядає загальнонаукові методи за допомогою яких певна категорія окремих явищ не буде виявлена взагалі або не принаймні не буде повною. Він зазначає, що серед таких методів: 1) матеріалістичні методи (зв'язок держави і права з природою людини, невід'ємність держави і права від інших соціальних явищ – економіки, політики, моралі, звичаїв та ін.); 2) метафізичні методи – правила поведінки юридичної роботи, що становлять суть юридичної техніки; 3) структурно-аналітичний метод, тобто дослідження державно-правих явищ як частин єдиного цілого, між якими встановлений зв'язок, широко застосовується у правотворчій техніці, коли проводяться класифікація і розподіл норм по галузях права або при розм. іменні частин нормативно – правового акта; 4) структурно-функціональний метод сприяє більш реалістичному сприйняттю права і його інститутів в їх практичному повсякденному життєвому (право в дії); 5) формально-юридичний метод – це техніка поводження із законодавчими нормами і приписами, з джерелами правил правового призначення в широкому сенсі; 6) порівняльно-правовий метод полягає в зіставленні юридичних понять, явищ, процесів і в з'ясуванні між ними схожості або відмінностей; 7) соціологічний метод полягає в дослідженні держави і права на основі фактичних даних; 8) герменевтично-правовий метод, тобто мистецтво й теорія тлумачення текстів, первинний зміст яких не зрозумілий внаслідок їх стародавності або неповноти (тлумачення тексту, аналіз тексту) [3, с. 33–38].

Безперечно, слід прийняти до уваги ці загальні методи, які розглянув І.І. Онищук, вони впливають на формування певних явищ, у даному випадку нас цікавить природа формування, методологія складання процесуальної форми судового рішення, як процесуального акта – документа. І тому ці методи існують у формуванні судового рішення, але їх недостатньо для об'єктивної картини складання суддею цього процесуального акта-документа. Актуальним залишається питання використання певних методологічних прийомів при складанні судового рішення, як процесуального акта-документа.

Вважаємо, що судові рішення як процесуальний акт-документ залежить від багатьох складових частин: застосування загальних методів і прийомів, технічного фіксування цього документа судом та застосування певного закону по конкретній справі, доказів, наукових підходів дослідження, фіксування цих доказів, їх кінцеве обґрунтування, мотивування висновку судового рішення.

Процесуальний документ має бути вмотивованим та переконливим. Умотивованість акта – це не тільки

наявність у ньому опису діяння, події, обставин, а й посилення на докази, аналіз, відповідні пояснення. Переконливість як самостійна ознака процесуальних рішень завжди пов'язана з їх певним оцінюванням сторонніми особами [4, с. 187].

Цивільне судочинство суворо впорядковане. У ньому кожний суб'єкт виконує зазначені функції, згідно з якими він наділений комплексом прав та обов'язків. Важливу роль у цивільному судочинстві займає суд, він є обов'язковим суб'єктом цивільних процесуальних правовідносин.

Основним функціональним правом і обов'язком суду є винесення судових рішень. Усяке рішення суду є правозастосовним актом. Постановляючи їх суди керуються відповідними нормами матеріального і процесуального права. Розглядаючи і вирішуючи кожну цивільну справу, кожне питання, яке виникає у ході розгляду і вирішення справи, (а якщо виникає потреба – і в ході перевірки і виконання), суд застосовує юридичні норми і тим самим втілює свою волю у відповідних рішеннях. Залежно від вирішення питання суд першої інстанції приймає рішення у формі рішень суду, ухвал суду. Так, рішення суду першої інстанції, яким справа вирішується по суті, виноситься у формі рішення. Разом із рішенням суд першої інстанції виноситься також інші рішення, а саме ухвали (про призначення експертизи, про заміну неналежного відповідача, про забезпечення позову і т.і.).

Тобто законодавець, говорячи про судові рішення як акт правосуддя, вважає, що саме таким актом держави буде рішення за умовами його законності і обґрунтованості. Держава в особі судді гарантує особам, які беруть участь у справі за допомогою викладення судового рішення, правильне застосування норм матеріального і процесуального права.

Отже, перш за все слід охарактеризувати поняття процесуальної форми і змісту судового рішення, оскільки без цих категорій взагалі ми не будемо мати судові рішення, як процесуальний акт-документ.

При винесенні судового рішення підводиться підсумок роботи суду по вирішенню спору сторін. Чіткий і вичерпний аналіз матеріалів всього процесу при винесенні рішення і формулювання висновку суду повинен здійснюватися у передбаченій законодавством процесуальній формі.

Як зазначає М.А. Гурвіч, судові рішення повинно бути винесено у встановленій законом формі. До вимог форми судового рішення необхідно віднести три моменти: 1) рішення має бути оформлено у вигляді письмового документа; 2) рішення, як документ, повинно відповідати зазначеному законом змістові і бути викладене у суворій послідовності; 3) рішення повинно бути чітким за своїм викладом [5, с. 83–88].

Класифікація щодо засобу виготовлення і оформлення ухвал суду першої інстанції ділить їх на види: ухвали у вигляді окремого процесуального акта – документа, який приєднується до справи, і ухвали, які заносяться до журналу судового засідання. Як окремий процесуальний акт-документ ухвала суду першої інстанції повинна відповідати вимогам зазначеним у ст. 209 ЦПК 2019 р.; це питання ми розглянемо далі.

Питання, у якій формі постановляються ухвали судом першої інстанції, залежить від складності вирішуваного питання і від особливостей стадії цивільного процесу, в якій воно виноситься.

Під час винесення ухвал суд повинен дотримуватися принципів змагальності і рівноправності сторін. У судовому засіданні суд повинен перед винесенням ухвали вислухати усі думки сторін та їх представників.

Якщо говорити про сутність рішень суду першої інстанції, то вона є різною. Так, рішення суду притаманні такі особливості: воно має індивідуальне значення;

це офіційний акт – документ, який виражає волю держави і який приймається компетентними органами; воно викликає певні юридичні наслідки індивідуального характеру, є кінцевою ланкою у певному юридичному складі; є приписом суду на засаді загальних норм індивідуально визначати міру можливої і обов'язкової поведінки для конкретних осіб; є зовнішнім формальним закріпленням результату правозастосування з кожної цивільної справи; воно повинно відповідати закріпленню у цивільному процесуальному законодавстві вимогам.

Сутність ухвал суду першої інстанції в наступному: ухвала є актом правосуддя, який притаманна обов'язковість для осіб, у відношенні яких вона винесена, і для суду (судді), який її постановив (незважаючи на те, що вона може бути оскаржена); на відміну від судового рішення, ухвалі не притаманна така якість, як незмінність; якість виключності притаманна у повній мірі лише ухвалам про відмову у визнанні позову і про припинення провадження зі справи; ухвалі не притаманна якість преюдиційності; у випадку, коли в ухвалі містяться приписи, які вимагають примусової реалізації, законодавець наділяє його якістю виконання.

Рішення і ухвали суду першої інстанції мають певну процесуальну форму і зміст, які є визначеними у законі і від яких залежить значення того чи іншого процесуального акта-документа у структурі цивільно-процесуальної форми.

Значення судового рішення, на нашу думку, зумовлено завданням цивільного судочинства, яким є справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ з метою захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави (ст.1 ЦПК 2019 р).

Суд, приймаючи рішення, відновлює законність у взаємовідносинах сторін: чи визнає права позивача, порушення відповідача, чи відхиляє вимоги позивача, захищаючи тим самим права відповідача.

Рішення суду може виступати як публічний акт, який може бути відомий невизначеному колу осіб, коли результати судових рішень з окремих цивільних справ друкуються у печаті. Тим самим рішення суду здійснює профілактичний вплив і показує, як не треба чинити у тій чи іншій ситуації. Важливим є те, що судові рішення, як акт правосуддя, виховує громадян України у дусі поваги до закону, примушує їх правильно будувати свої відносини як між собою, так і між організаціями та державою в цілому.

Значення ухвал суду першої інстанції обумовлено вирішенням питань, спрямованих на виникнення, розвиток або припинення цивільних процесуальних правовідносин, на створення належних умов для всебічного, повного і об'єктивного розгляду та вирішення справи, реалізацію і захист процесуальних прав суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин.

Таким чином, важливість постанов суду першої інстанції може бути реалізовано лише тоді, коли вони зможуть виконати задачі цивільного судочинства, коли вони будуть правомірними, а це, зрештою залежить від виконання судом усіх вимог, встановлених законом.

Насамперед, розглянемо додержання процесуальної форми і змісту судового рішення, яке є однією з обов'язкових вимог цивільного – процесуального законодавства, що забезпечує здійснення правосуддя з конкретної цивільної справи.

Слід зазначити, що у науці цивільного процесуального права поняття процесуальної форми та змісту судового рішення розглядалися у наукових працях М.А. Гурвіча, М.Г. Авдюкова, Є.Г. Пушкаря та ін.

Так, на думку М.А. Гурвіча, природа судового рішення спрямована на діяльність суду у ході розгляду і вирішення справи. Винесення судового рішення відбувається у ході

розгляду і вирішення справи. Шлях цього розгляду визначений процесуальним законом і складає процесуальну форму. У абстрактному вигляді – це об'єктивне цивільне процесуальне право, а у конкретизованому по даній справі – форма цього процесу, чи цивільне процесуальне правовідношення. [6, с. 5].

М.А. Гурвіч вважав, що характерним у цивільному процесі стимулом, який виникає у конкретній процесуальній формі з подальшим спрямуванням регулювання цього процесу і його нормальним завершенням у судовому рішенні, є одностороннє волевиявлення зацікавленої особи. Праця М.А. Гурвіча присвячена в основному судовому рішенню як акту державної влади, акту державної функції правосуддя, що являє собою імператив, містить волю і наказ. Автор приділяє увагу праву і обов'язку суду виносити рішення, але в повній мірі не розкриває поняття форми і змісту судового рішення. Тому цю роботу ми можемо розглядати як таку, що в свій час допомогла більш багатогранно з'ясувати інститут судового рішення, його юридичну природу, визначити роль судового рішення у процесуальній теорії.

М.Г. Авдюков форму та зміст судового рішення розглядав більш широко, вказуючи на сутність, порядок постановлення, зміст і законну силу судового рішення. Автор вказує на письмову форму судового рішення. Рішення, не втілене у письмову форму, не є винесеним. Усний зміст сутності спору між особами, хоча б він і виходив від суду, не спричиняє жодних юридичних наслідків [7, с. 36]. Крім того, дослідник розглядає структуру судового рішення: вступну, описову, мотивувальну і регулятивну частини. Автор вказує, що відсутність описової частини не дозволяє перевірити правильність висновків суду зі справи, оскільки з тексту рішення суду не буде відомо, стосовно яких вимог осіб, які беруть участь у справі, воно винесене і на яких підставах ці вимоги заявлялись. Без описової частини не може бути належного мотивування рішення. Викладення мотивів у тексті рішення надає останньому переконливість і робить висновок суду зі справи зрозумілим для всіх. Резолютивна частина рішення не повинна впливати з враження суду, а повинна опиратися на фактичне і юридичне обґрунтування. Ця частина має містити у собі відповідь суду на позовні вимоги. Тим самим М.Г. Авдюков робить висновок, що форма і зміст судового рішення – це невідривні поняття, які є обґрунтуванням правильного складання процесуального документа – акта правосуддя по цивільних справах, яким є судові рішення.

Є.Г. Пушкар розглядає форму і зміст судового рішення як остаточний результат діяльності суду першої інстанції. Цим процесуальним документом завершується вся діяльність суду, яка була спрямована на захист порушеного чи оспорюваного суб'єктивного права чи охоронюваного законом інтересу сторін. [8, с. 18]. Судове рішення як процесуальний документ має дуже велике практичне значення. Воно закріплює висновок суду як акт правосуддя. Судове рішення як процесуальний документ має також допоміжну функцію. Воно роз'яснює особам, які беруть участь у справі, чому суд прийшов саме до таких висновків. Виходячи із усього зазначеного, Є.Г. Пушкар робить висновок, що судові рішення як процесуальний документ є засобом пропаганди правових знань серед населення, де судові рішення виражає загальну тенденцію розвитку цивільного законодавства.

Таким чином, погляди цих вчених дозволяють зробити висновок, що судові рішення є підсумковим процесуальним документом, де форма і зміст складають нерозривну єдність, у якій зміст у кожному своєму прояві грає визначальну роль. Судове рішення як процесуальний документ є тою формою, у якій викладається судові рішення як акт правосуддя.

Викладення змісту судового рішення з зазначенням вступної, описової, мотивувальної і регулятивної частин,

об'єднує його в єдиний складний зміст, куди входить два розділення: на процесуальний документ і акт правосуддя; це не зводиться до непорозуміння при комплексному розгляді змісту цього процесуального документа, в якому цей акт втілено. Це положення зазначено у ст. 215 ЦПК 2019р. передбачає саме таке викладення змісту судового рішення, яке має в собі вимоги як процесуального документа, так і вимоги акту правосуддя. Ця зміна, на нашу думку, дає більш чітке уявлення судового рішення в ЦПК України, що у свою чергу, полегшить роботу суду при складанні цього процесуального документа, оформлення його з застосуванням вимог цієї статті, а також дасть можливість спростити процес ознайомлення з ним особам, які брали участь у справі.

Отже, судові рішення як процесуальний документ є найважливішою формою акту правосуддя, вдосконалення якого спричиняє лише позитивний вплив на громадянина та законність і обґрунтованість судового рішення.

Слід мати на увазі, що ЦПК 2019 р. не передбачена форма складання судового рішення як процесуального документа, а також способи і технічні засоби, які можуть бути застосовані при оформленні судового рішення. Хоча є певні вимоги, які пред'являються до цього процесуального документа. Насамперед, текст рішення має бути написаний грамотно, без помилок з дотриманням стилю офіційних документів. Речення слід добирати короткі і прості. Перехід від однієї фрази до іншої повинен бути логічним і природним. Все це сприяє ясності та дохідливості судового документа.

Так, І.М. Зайцев зазначає, що вимоги діловодства у сфері правосуддя нечисленні, елементарні і безспірні. Не всі вони включені в ЦПК України. Так, навряд доцільно нормативно виділяти обов'язки судді граматично правильно оформляти судові рішення, потрібне лише належне ставлення суддів до службових обов'язків [9, с. 20].

Спосіб виготовлення тексту являє собою зміст письмового волевиявлення суду. Тому текст цього процесуального документа повинен відповідати усім вимогам щодо форми судового рішення.

Тому вважаємо, що необхідно ст. 215 ЦПК 2019 р. доповнити положенням про необхідність судові рішення викладати чітким машинописним текстом. Це, на наш погляд, узаконить форму судового рішення як процесуального документа, що в свою чергу у майбутньому полегшить роботу суддів, враховуючи те, що зараз у судовій практиці все більш питому вагу займають письмові документи у вигляді машинописного тексту, а також буде сприяти цивілізованому оформленню копій рішень, які видаються сторонами, бо саме за ними оцінюється ділова кваліфікація працівників суду.

М.Й. Штефан зазначає, що сутність судового рішення в тому, що воно є основним і найважливішим актом правосуддя, постановленим ім'ям України і спрямованим на захист прав, свобод та законних інтересів громадян

й організацій, держаних і громадських інтересів, зміцнення законності і правопорядку, на запобігання правопорушенням, виховання громадян і посадових осіб у дусі поваги до Конституції, законів України, честі й гідності людини [10, с. 356].

Суд, постановляючи рішення, тим самим реалізує судову владу, тому воно і повинно розглядатися в першу чергу як акт реалізації судової влади. Аналіз процесуальних властивостей судового рішення, процедури його винесення, проголошення, реалізації тощо прямо залежить від правильного визначення юридичного та соціального статусу цього документа.

Стаття 7 ЦПК 2019 р. закріплює правило, згідно з яким судочинство здійснюється державною мовою, і передбачає положення, згідно з яким судові документи складаються державною мовою. Таким чином, ст. 7 ЦПК 2019 р. формулює незаперечні правила, вони кваліфікуються як принцип мови судочинства, що застосовується на всіх стадіях цивільного процесу. Ця редакція статті є продуктивною, оскільки відразу зникають суперечки при складанні судового рішення, його проголошення та ознайомлення з ним.

Рішення за формою має бути викладено письмово, а за змістом відповідати ст. 215 ЦПК 2019 р. Як відомо, в українському законодавстві зміст судового рішення ділять на чотири частини (вступну, описову, мотивувальну і резолютивну). Кожна з них обов'язково повинна бути присутня у судовому рішенні як процесуальному документі.

Таким чином, постановляючи рішення, тим самим реалізує судову владу, тому воно і повинно розглядатися в першу чергу як акт реалізації останньої. Аналіз процесуальних властивостей судового рішення, процедури його винесення, проголошення, реалізації тощо прямо залежить від правильного визначення юридичного та соціального статусу цього документа.

Судове рішення – це постановова суду, яка вирішує цивільну справу по суті, та одночасно правозастосовний акт і процесуальний документ. За допомогою цього рішення суд вирішує спірні матеріально-правові відносини і пропонує суб'єктам цих відносин оптимальний варіант індивідуальної поведінки.

Основним завданням судового рішення є захист законних прав, свобод і інтересів громадян, встановлення соціальної справедливості. Судове рішення, як акт соціальної справедливості сприяє зміцненню етичних засад цивільного судочинства, оскільки справедливе рішення викликає повагу до права, закону і суду як гаранта утвердження законних та справедливих відносин у суспільстві.

Отже, характер і особливості процесуальної форми, визначається тим змістом, який втілений у цю форму. Процесуальна форма і зміст є формою судової діяльності і відносин, які виникають із цієї діяльності, оскільки її особливості визначаються змістом викладення юридичного матеріалу розгляду справи, за допомогою юридичної техніки ведення судового процесу, змістом діяльності суду.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України : Закон України від 28 лип. 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Організація роботи суду : навч. посіб. [для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / І.Є. Марочкін, Л.М. Москвіч, О.М. Овчаренко та ін. ; за заг. ред. І.Є. Марочкіна. Харків : Право, 2012. 256 с.
3. Онищук І.І. Техніка юридичного письма в нормативно-правових актах : монографія. Івано-Франківськ : Лабораторія академічних досліджень правового регулювання та юридичної техніки, 2014. 228 с.
4. Корж А.В. Документація праводілової сфери : навч. посіб. : лекції та зразки документів ; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, Нац. акад. внутрішніх справ України. Київ : [б. в.], 2002. 231 с.
5. Гурвич М.А. Решение советского суда в искомом производстве. Москва : Центр типографии МО СССР им. К.С. Ворошилова, 1955. 128 с.
6. Гурвич М.А. Судебное решение. Теоретические проблемы : науч. изд. Москва : Юрид. лит., 1976. 176 с.
7. Авдюков М.Г. Судебное решение : науч. изд. Москва : Юрид. лит., 1959. 179 с.
8. Пушкарь Е.Г. Исковое производство в советском гражданском процессе. Львов : Изд-во при Львовском ун-те, 1978. 191 с.
9. Зайцев И.Н. Судебное решение как процессуальный документ. *Российская Юстиция*. 1995. № 4. С. 20–21.
10. Штефан М.Й. Цивільний процес : підручник [для юрид. спец. вищ. закл. освіти]. Київ : Ін Юре, 1997. 358 с.